

1 איבא דַּנְפַקָא לִיה מְהֵבָא וְאִיבָא דַּנְפַקָא לִיה מְהֵבָא – יש תנא
2 שלומד שלמי ציבור אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, מההיקש
3 למנחה, ויש תנא שלומד זאת מהריבוי בפסוק.
4 הגמרא מבארת מה נלמד מההיקש לחטאת: נאמר בפסוק 'חַטָּאת',
5 ונלמד ממנו שמה חַטָּאת (מתקדשת) [מְקַדְשָׁת] בְּבֹלֵעַ – כשם
6 שחטאת מקדשת את הנוגע בה, אף כל (מתקדשת) [מְקַדְשָׁת]
7 בְּבֹלֵעַ – כך כל הקרבנות מקדשים את הבשר שבלע מהם שיהא דינו
8 כמותם.
9 הגמרא מבארת מה נלמד מההיקש לאשם: עוד נאמר בפסוק 'אֲשָׁם',
10 ולמדים ממנו, שמה אֲשָׁם אִין שְׁפִיר [ו-העור של הולד] וְשִׁלְיָא
11 [ו-הכיס שהעובר מונח בתוכו] קְדוּשׁ בּוּ – כשם שאשם כיון שאינו בא
12 אלא זכר, לא שייך לומר שהשפיר והשליא שבמעיו קדושים, והחלב
13 ושתי הכליות של הולד קריבין, אף כל אִין שְׁפִיר וְשִׁלְיָא קְדוּשׁ בּוּ
14 – אף קרבנות חטאת ושלמים שבאים נקבות, אין חלב ושתי הכליות
15 שבמעיהן קריבין. מבארת הגמרא: קֶבֶר – ומבואר שהתנא סובר,
16 שוולדות קְדוּשִׁים בְּתוּוּיָתָן הֵן קְדוּשִׁים – שולדות הנולדים
17 מהקרבנות אינם קדושים במעי אמם אלא בלידתם. יְעוּד יש ללמוד
18 שהתנא סובר, שדַּנְיָן אֲפֻשְׁר מִשְׂאֵי אֲפֻשְׁר – שלמדים בהיקש דינים
19 השייכים אצל הלמד אף שאינם שייכים אצל המלמד, שהרי כאן
20 למדנו מאשם שלא שייך בו שפיר ושליא כי זכר הוא, לקרבנות
21 הבאים נקבות שאפשר שיהיו להם ולדות, שאין קדושה בשפיר
22 ושליא שלהן.
23 הגמרא מבארת מה נלמד מההיקש למילואים: עוד נאמר בפסוק
24 'מִלּוּאִים' – הקרבנות שהקריבו בשבעת ימי המילואים. ולמדים שמה
25 מִלּוּאִים מוֹתְרִיהֶן בְּשְׂרִיפָה – כשם שבקרבנות המילואים, כל מה
26 שנותר מבשר הזבח נשרף באש, שנאמר (שמות כט לד) 'וְשָׂרַפְתָּ אֶת
27 הַנּוֹתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הוּא'. וְאִין בְּעֵלֵי חַיִּים בְּמוֹתְרִיהֶן –
28 ואין בעלי חיים בכלל דין שריפת מותר, כי לא היו בעלי חיים במותר
29 המילואים, שקרבנות ציבור היו ולא הפרישו בהמות לאחריות, וגם
30 לא אבד אחד מהם והופרש אחר תחתיו ונמצא הראשון. אף כל
31 מוֹתְרִיהֶן בְּשְׂרִיפָה – הנותר מבשרם, דינו בשריפה, וְאִין בְּעֵלֵי חַיִּים
32 בְּמוֹתְרִיהֶן – ואם נותרו בעלי חיים, כגון יחיד שהפריש שני קרבנות
33 לאחריות, שאם יאבד האחד יתכפר בשני, או אם הפריש קרבן ואבד,
34 והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון, והקריב אחד מהם והשני נותר,
35 אין דינם בשריפה.
36 הגמרא מבארת מה נלמד מההיקש לשלמים: עוד נאמר 'שְׁלָמִים',
37 ונלמד בהיקש כך, מַה שְׁלָמִים מְפַגְלִין – כשם שקרבן שלמים אם
38 חשב באחד מעבודתיו על מנת לאכול את הבשר לאחר זמנו, נעשה
39 הקרבן פיגול ונפסל, וּמְתַפְגְּלִין – ואף הנסכים הבאים עמו מפוגלין,
40 אף כל מְפַגְּלִין וּמְתַפְּגְּלִין – אף כל הקרבנות אם חשב בעבודתם על
41 מנת לאכולם לאחר זמנם מתפגלים ונפסלים, ופוסלים את הנסכים
42 הבאים עמם.
43 הגמרא מביאה לימוד אחר הנלמד מההיקש למנחה: בְּמִתְנִיתָא תֵּנָא
44 מִשְׁמִיָּה דְרַבֵּי עֲקִיבָא, נאמר בפסוק 'מִנְחָה', ונלמד כך, מַה מִּנְחָה
45 (מתקדשת) [מְקַדְשָׁת] בְּבֹלֵעַ, אף כל (מתקדשת) [מְקַדְשָׁת]
46 בְּבֹלֵעַ – כשם שהמנחה מקדשת את כל הנוגע בה להיות כמותה,
47 כמו שנאמר (ויקרא ו יא) 'כֹּל אֲשֶׁר יִגַע בָּהֶם יְקַדֵּשׁ', כך גם כל קרבן
48 שבלע ממנו בשר אחר, מקדש את הבשר להיות כמותו.
49 הגמרא מבארת מדוע התורה צריכה לכתוב את הדין ש'כל הנוגע
50 יקדש', גם בקרבן חטאת וגם בקרבן מנחה: וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתָּב מִנְחָה
51 – והתורה היתה צריכה לכתוב את הדין שכל הנוגע בהם יקדש, גם
52 בקרבן מנחה (ויקרא ו יא), וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתָּב חַטָּאת – ואף בקרבן

53 חטאת צריך לכתוב את הדין שכל הנוגע בהם יקדש (שם ו ט), דְּאִי
54 אֲשַׁמְעִינָן מִנְחָה – שאם התורה היתה משמיעה לנו דין זה רק לגבי
55 קרבן מנחה, היינו אומרים שרק בקרבן מנחה נאמר דין זה, ומשום
56 דְּאִיִּידִי דְרַבֵּיכֵיכֵי מִיפְלֵקָא – מכיון שהמנחה רכה, נבלעת היטב בבשר
57 שנגע בה, אַכְּל בִּשְׂר שִׁנְגַע בְּחַטָּאת, אִימָא לֹא – הייתי אומר שאין
58 טעם החטאת נבלע בבשר, ולא יהיה הבשר כדוין החטאת. וְאִי
59 אֲשַׁמְעִינָן חַטָּאת – ואם התורה היתה משמיעה לנו דין זה רק לגבי
60 קרבן חטאת, הייתי אומר שרק בחטאת נאמר דין זה מִשּׁוּם דְקָרִיר –
61 מתוך שהבשר עבה מחלחל השומן בעומקו, אַכְּל מִנְחָה אִימָא לֹא
62 צְרִיכָא.
63 הגמרא מביאה לימוד נוסף הנלמד מההיקש לחטאת: נאמר בפסוק
64 'חַטָּאת', ולמדים ממנו שמה חַטָּאת אִינָה בָּאָה אֶלְא מִן הַחֹלֶיץ ולא
65 ממעות מעשר שני, וכמו שהגמרא תבאר להלן, וּבִיּוֹם – ואינה קריבה
66 אלא ביום ולא בלילה, וּבִיּוֹד הַיְמִנִית – ואינו עובד אלא ביד ימין ולא
67 בשמאל, אף כל אִינָה בָּאָה אֶלְא מִן הַחֹלֶיץ ולא משל מעשר, וְאִינו
68 קרב אלא בִיּוֹם, וְאִינו עובד אלא בִיּוֹד הַיְמִנִית. מבררת הגמרא:
69 וְחַטָּאת מְנַלָּן – ובקרבן חטאת מנין שאינו קרב אלא משלו. משיבה
70 הגמרא: אֲמַר רַב הֶסְדָּא, אֲמַר קְרָא – נאמר בפסוק בפרשת קרבנות
71 יום הכיפורים (ויקרא טו ז) 'וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ',
72 ונדרש שאינו מקריב אלא מְשֻׁלוֹ, וְלֹא מְשָׁל מעות ציפור, וְלֹא מְשָׁל
73 מעות מַעֲשֵׂר שֶׁנִּי.
74 הגמרא תמחה על מה שמבואר בברייתא שמה שמקריבים רק ביום,
75 ושהעבודה נעשית ביד ימין, נלמד מההיקש של כל הקרבנות
76 לחטאת. שואלת הגמרא: וכי דין הקרבה בִיּוֹם, למדנו מההיקש של
77 כל הקרבנות לחטאת, והלא מִהַפְּסוּק הנאמר בסוף פרשת הקרבנות
78 (ויקרא ז לח) 'בִיּוֹם צִוּוֹתוֹ נִפְקָא – נלמד. משיבה הגמרא: כְּדִי נִסְכָּה –
79 אכן התנא נקט דין זה ללא צורך, ובאמת אינו נלמד מחטאת אלא
80 מ'ביום צותו'.
81 ממשיכה הגמרא לשאול, וכי דין בִיּוֹד הַיְמִנִית, למדנו מהיקש של כל
82 הקרבנות לחטאת, והלא מְדַרְבָּה בַר בַר תְּנָה נִפְקָא, דְאֲמַר רַבָּה בַר
83 בַר תְּנָה אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, כֹּל מְקוּם שְׁנַאֲמַר 'אֲצַבַּע', כְּגוֹן וְלִקַּח
84 הַכֶּהֱן מִדְמָה בְּאֲצַבְעוֹ' (ויקרא ד ט), ו'כֹּהֲנוֹה', כְּגוֹן 'כֹּהֵן' או 'כֹּהֲנִים',
85 אִינוֹ אֶלְא בִיד יְמִין, והגמרא סברה שאם בתורה נכתב או 'אצבע' או
86 'כהן', דין העבודה להעשות ביד ימין. ומכיון שבכל הקרבנות נאמר
87 'כהן', נלמד מזה שהעבודה נעשית ביד ימין, ומדוע צריך ללמוד
88 מההיקש לחטאת. משיבה הגמרא: אף דין זה, כְּדִי נִסְכָּה – אכן התנא
89 נקט דין זה ללא צורך, ובאמת אינו נלמד מחטאת. וְאִיצְטְרִיכָא אִימָא –
90 ואם תרצה תוכל ליישב זאת כך, שהתנא ששנה את הברייתא, כִּבְר
91 לְהַ כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן דְאָמַר (לעיל ב ד) שכשכתוב בתורה 'אֲצַבַּע', לֹא כְּעִיָּא
92 'כֹּהֲנוֹה' – כל מקום שכתבה התורה 'אצבע', גם אם לא נכתב עמו
93 'כהן' טעון ימין. אבל מקום שכתב בו רק 'כֹּהֲנוֹה', כְּעִיָּא 'אֲצַבַּע' –
94 ואם לא נכתב בו אלא כהונה ללא אצבע, אינו טעון ימין. ובכל
95 הקרבנות נאמר 'כהונה' ללא 'אצבע', ולכן הוצרכנו ללמוד שטעונים
96 ימין מההיקש לחטאת שבה נכתב גם אצבע וגם כהונה, וְלִקַּח הַכֶּהֱן
97 מִדָּם חַטָּאת בְּאֲצַבְעוֹ' (ויקרא ד כד).
98 הגמרא מביאה לימוד נוסף הנלמד מההיקש לאשם: נאמר בפסוק
99 'אֲשָׁם', ונלמד מזה, שמה אֲשָׁם עֲצָמוֹתָיו מוֹתְרִין, אף כל עֲצָמוֹתָיו
100 מוֹתְרִין – כשם שעצמות קרבן האשם לאור שהקריבוהו, מותר
101 לעשות מהם כלים, אף עולה אף שכולו קרב על המזבח, עצמותיו
102 מותרים.
103 רבא מסתפק בענין דם חטאת שניתן על הבגד, וניתן גם דם שאינו
104 טעון כיבוס: אֲמַר רַבָּא, פְּשִׁימָא לִי – דין פשוט וברור הוא לי,

הדברים, שהוא גם טבח שאינו מקפיד על דם שעל בגדו, והוא גם מוכר רבב שאינו מקפיד על שומן שעל בגדו, וצדדי הספק הם, האם נאמר שאף אדם זה, אֲחֵרָא לֹא קָפִיד, אֲחֵרָתִי קָפִיד – רק על דבר אחד הנמצא על בגדו אינו מקפיד, אך על שני דברים שעל בגדו מקפיד, ויהיו חציצה. או דְלִמָּא, שֶׁאֲחֵרָתִי נָמִי לֹא קָפִיד – שאף כשעל בגדו יש שני דברים, אינו מקפיד, כיון שרגיל בשניהם, ולא יחצצו. מסיקה הגמרא: תִּיקוּן.

הדרן עלך דם חטאת

פרק שנים עשר – מנול יום

משנה

פרק זה עוסק בחלקם של הכהנים בבשר הקדשים ובעורות של קדשי הקדשים, וכן בדיני פרים ושעירים הנשרפים. הנידון במשנתנו הוא איזה כהן זכאי ליטול חלק בבשר הקדשים ואיזה אינו זכאי. כהן מְבֹול יוֹם – שטבל ונטהר היום מטומאה דאורייתא שהיתה בו ועדיין לא העריב שמשו, וכהן שהוא מְחוּסֵר בַּיּוֹפְרִים – שהיה זב או מצורע ונטהר אך עדיין לא הביא קרבנותיו, מכיון שאסורים באכילת קדשים, גם אֵינָן חוֹלְקִין – אינם מקבלים חלק בַּקְּדָשִׁים כּדִּי לְאֵבֹול אורתו לְעֶרְב, כלומר כאשר יטהרו ויהיו ראויים לאכילה. כהן אֵינָן – מי שמת לו אחד הקרובים שחייב להתאבל עליהם, נֹזֶעַ – מותר לנגוע בקדשים, ואינו מטמא בנגיעתו, וְאוֹלָם אֵינּוּ מְקַרְבִּים – אינו משמש במקדש, וכן אסור באכילת קדשים ולפיכך גם אֵינּוּ חוֹלְקִים – אינו מקבל חלק בקדשים כּדִּי לְאֵבֹול מִמֶּנּוּ לְעֶרְב, אף באופן שבערב תהיה אכילת קדשים מותרת לו. כהנים בְּעֵלֵי מוּמִין, בֵּין בְּעֵלֵי מוּמִין עוֹבְרִין – שעשויים להתרפא, בֵּין בְּעֵלֵי מוּמִין קְבוּעִין – שאינם עשויים להתרפא, חוֹלְקִין וְאוֹבְלִין, אֵבֹול לֹא מְקַרְבִּין. כָּל כהן שְׂאִינוּ רְאוּי לְעִבּוּדָה בשעת הקרבת הקרבן אֵינּוּ חוֹלְקִים בַּבֶּשֶׂר, מלבד בעלי מומים, שחולקים אף על פי שאינם ראויים לעבודה, וְכֹל שְׂאִין לוֹ חֵלֶק בַּבֶּשֶׂר אֵין לוֹ חֵלֶק בְּעוֹרוֹת של הקרבנות. אֲפִילוּ כהן שהיה טָמֵא בַּשַּׁעַת זְרִיקַת הַדָּמִים של הקרבן, וְהִיא שְׁהוּר בַּהֲגִיעַ הערב, וחלבי הקרבן הוקטרו בלילה, אֵינּוּ חוֹלְקִים בַּבֶּשֶׂר, כיון שלא היה טהור בשעת זריקת הדם, ודין זה נלמד ממה שְׁנֵאמַר (ויקרא יז א) 'הַמְקַרְבִּים אֵת דָּם הַשְּׁלָמִים וְאוֹת הַחֶלֶב מִבְּנֵי אֲהֲרֹן לוֹ (וְהִיא) תִּתְּנָה שׁוֹק הַיָּמִין לְמִנְחָה', הרי הוזכרה בפסוק גם זריקת הדם, ומי שלא היה טהור או, איננו בכלל 'הַמְקַרְבִּים'.

דָּם חֲטָאת לְמִטָּה וְדָם עוֹלָה לְמַעְלָה – נפל דם חטאת תחילה על הבגד וחזר וניתו דם עולה על אותו הכתם, אף שרק דם חטאת מחייב כיבוס, ולא דם עולה. מְעוֹן הבגד בַּיּוֹם, שהרי דם חטאת נוגע בבגד, ובלווע בו.

רבא מסתפק באופן אחר: בְּעֵי רַבָּא, דָּם עוֹלָה לְמִטָּה וְדָם חֲטָאת לְמַעְלָה – אם נפל דם עולה תחילה על הבגד וחזר וניתו עליו דם חטאת על אותו כתם, מְהוּ – האם טעון הבגד כיבוס או לא. וצדדי הספק הם, האם נאמר שהטעם שהתורה הצריכה לכבס בגד שניתו עליו דם חטאת הוא מְשׁוּם שהדם נֹזֶעַ הוא בבגד, וְהָא נֹזֶעַ – ובאופן זה דם החטאת שניתו על דם העולה, נוגע בבגד, וחייב בכיבוס. או דְלִמָּא – או שנאמר שהטעם שבגד שניתו עליו דם חטאת טעון כיבוס הוא מְשׁוּם שהדם בְּלוּעַ הוא בבגד, וְבגד זה הָא לֹא בְּלוּעַ – הלא לא בלע מדם החטאת, שהרי בלוע הוא כבר מדם העולה, ואינו חייב בכיבוס. לאחר שרבא הסתפק בספק זה, הָרַד פְּשָׁטָה – חזר ופשט דָּאֵין מְעוֹנִין בַּיּוֹם. וטעמו, משום שחובת כיבוס לבגד שניתו עליו דם חטאת הוא משום שהדם בלוע בבגד, ובגד זה כיון שכבר בלוע בו מדם העולה, לא נבלע בו מדם החטאת.

הגמרא מבררת דין בגד שנטמא וטעון טבילה, ונמצא עליו לכלוך אם חוצץ או לא: הדין הוא, שכל דבר הטעון טבילה, אם יש חציצה על רובו ומקפיד על החציצה להסירה, חוצץ מדאורייתא. ואם אינו מקפיד עליה להסירה חוצץ מדרבנן, ואם יש חציצה על מיעוטו, אם מקפיד על החציצה להסירה, חוצץ, ואם אינו מקפיד עליה, אינו חוצץ.

אָמַר רַבָּא, פְּשִׁטָּא לִי, דָּם עַל בְּגָדוֹ – בגד שנטמא וטעון טבילה, ונמצא עליו דם, הרי זה חוֹצֵץ, וצריך לנקותו קודם שבא להטבילו. וְאִם מְטַח הוּא, שמתעסק בדמים ואינו מקפיד בדם שעל בגדו, אֵינּוּ חוֹצֵץ, משום שאין קפידה בחציצה אלא אם מקפיד עליה להסירה, וטבח אינו מקפיד על הדם שעל בגדו.

הגמרא מבררת אופן נוסף של חציצה: נמצא רַבָּב – שומן על בְּגָדוֹ שנטמא, חוֹצֵץ, וְאִם מוֹכֵר רַבָּב הוּא, ואינו מקפיד על כתמי שומן שעל בגדו, אֵינּוּ חוֹצֵץ.

רבא מסתפק באופן שיש על הבגד שני מיני חציצה: בְּעֵי רַבָּא, נמצא דָּם וגם רַבָּב עַל בְּגָדוֹ, מְהוּ, האם שניהם יחד חוצצים, או לא. מבררת הגמרא: באיזה אדם מדובר כאן, אִם מְטַח הוּא, שאינו מקפיד על דם שעל בגדו, מכל מקום, תִּיפּוּק לִי מְשׁוּם רַבָּב – יש כאן חציצה משום השומן שעל בגדו, כיון שאינו רגיל בו ומקפיד עליו. וְאִי מוֹכֵר רַבָּב הוּא, שאינו מקפיד על רבב שעל בגדו, מכל מקום, תִּיפּוּק לִי מְשׁוּם דָּם – יש כאן חציצה משום הדם שעל בגדו, כיון שאינו רגיל בו ומקפיד עליו. משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הסתפק רבא, אלא באדם דְּעִבְדִּי הָא וְהָא – שעושה את שני

המשך ביאור למ' זבחים ליום חמישי עמ' ב'

והרי כבר נאמר בברייתא שאין להקריב שלמים באנינות, ומדוע הוצרכה לשנותם בנפרד. מתרצת הגמרא: תִּנְא – שנה התנא שְׁלָמִים הִפְאִין מִחֲמַת פְּסַח, וְתִנְא – ושנה גם שְׁלָמִים הִפְאִין מִחֲמַת עֶצְמָן, משום דָּאִי לֹא תִנְא – שאם לא היה שונה גם שְׁלָמִים הִפְאִין מִחֲמַת פְּסַח, סָלְקָא דְעֵתְךָ אֲמִינָא – (היה עולה בדעתך לומר) שהואיל וּמִחֲמַת פְּסַח אָתוּ – הואיל ושלמי פסח באים מחמת קרבן פסח, בְּגוֹפִיהּ דְּפְסַח דְּמוּ – דינם הוא כקרבן הפסח גופו, והתירו חכמים להקריבם באנינות, קָא מְשַׁמְעֵ לָן – לכן השמיענו התנא שדינם הוא כשאר הקרבנות, שאינם קרבים באנינות. רב מרי מתרץ בדרך אחרת: רַב מְרִי אָמַר,

בְּשֶׁהוּא אֲוִנָּה, אומרת הגמרא: קָתְנִי מִיָּהָא – הרי מכל מקום שנינו שאונן אינו מביא קרבן פְּסַח, והרי זו סתירה למשנה שהביא רבי שמעון (בבביתא לעיל), שאמרה שאונן אוכל את פסחו, ומוכח שמביא קרבן פסח. הגמרא מביאה חמישה תירוצים ליישב סתירה זו. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב חֲסֵדָא, את קרבן פְּסַח, כְּדִי נִסְכְּהָ – הברייתא הזכירה לחינם, אך באמת אונן רשאי להביאו או לשלחו על ידי אחר. תירוץ נוסף: רַב שְׁשֵׁת אָמַר, מֵאִי פְּסַח? המוזכר בברייתא, שְׁלָמִי פְּסַח – קרבן חגיגת ארבעה עשר, שאותו אין אונן מקריב, אבל הוא מקריב קרבן פסח. מקשה הגמרא: אִי הָכִי שׁוֹפְסוּ הַכוּוְנָה לְשִׁלְמֵי פְסַח, הֵינּוּ שְׁלָמִים,